

Л. І. Шлєіна

ЕТИКА ТА ЕСТЕТИКА

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр»
(на основі повної загальної середньої освіти)

для студентів заочної форми навчання

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Дмитра Моторного
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ЗАГАЛЬНОУНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ**

Кафедра суспільно-гуманітарних наук

Кафедра суспільно-гуманітарних наук

ЕТИКА ТА ЕСТЕТИКА

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр»
(на основі повної загальної середньої освіти)**

для студентів заочної форми навчання

Мелітополь 2019

УДК 17 (075.8)

ББК 87.7 - 73

Ш 68

Затверджено методичною радою

Навчально-наукового інституту загальноуніверситетської підготовки

(протокол №8 від 23.05.19. року)

Рецензент: Поправко О.В., кандидат філософських наук, доцент

Розробник: Шлєіна Л. І.,

Ш 68 Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни Етика та естетика для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» (на основі повної загальної середньої освіти) для студентів заочної форми навчання

Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного. Мелітополь: ФО-П Однорог Т. В., 2019. 96 с.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тема 1. Предмет етики і його завдання.....	5
Тема 2. Історія етичних учень	9
Тема 3. Походження моралі, її сутність, специфіка, властивості та функції.....	15
Тема 4. Моральна свідомість та категорії етики . Моральні аспекти глобальних рпроблем сучасності.....	21
Тема 5. Предмет та завдання естетики. Основні естетичні концепції.....	52
Тема 6. Естетична свідомість і її структура. Основні категорії та поняття естетики.....	60
Тема 7. Основні категорії естетики.....	81

ВСТУП

Надзвичайна актуальність моральної проблематики, яка характерна для сьогодення, обумовлює інтерес до всіх аспектів її етичного дослідження. Девальвація моральних цінностей як очевидний сьогодні сумний результат розвитку нашого суспільства визначає необхідність відновити призупинені культурні традиції, реалізувати пріоритет загальнолюдського, що в деякій мірі залежить від нашої здатності розібратися в специфіці історичного становлення моралі і етичної рефлексії. Ця здатність (або, в крайньому разі, прагнення до її набуття) повинна бути притаманна будь-якій розвинутій особистості, через це вища освіта без вивчення морального досвіду людства буде неповною.

Мета дисципліни: формування системи знань з історії та сучасних концепцій етики і естетики як важливого показника освіченості фахівця.

Завдання: вивчення теорії етичної та естетичної форм суспільної свідомості. Набуття навичок етичного, естетичного, загальнокультурного аналізу суспільного і культурного життя. Етика і естетика не замінюють живої людини в її індивідуальних моральних зусиллях і не знімають з особистості відповідальності за рішення, які приймаються. Даний курс може допомогти тільки тому, хто потребує допомоги. Предмети стають дієвими в тій мірі, в якій вони отримують продовження у моральній активності тих, хто має з ними справу, вивчає їх. У процесі викладання етики та естетики здійснюється перехід свідомості з буденного рівня на науковий, який відкриває загально-етичні і моральні засади формування духовного світу особистості, розширює та поглиблює її культурне світобачення, відкриває світ найвищих цінностей.

Тема 1. ПРЕДМЕТ ЕТИКА І ЙОГО ЗАВДАННЯ

Мета: Надати студентам інформацію щодо значення науки етики в житті сучасної людини, її категорій, специфіці та взаємозв'язок з іншими дисциплінами.

Основні питання:

1. Визначення предмета етики.
2. Специфіка етики як науки.
3. Марксистсько-ленінська етика.

1. Визначення предмета етики.

Видатний німецький науковець Імануїл Кант у своїй праці «Критика практичного розуму» писав: «Дві речі наповняють душу завжди новим і усе більш сильним подивом і благоговінням, чим частіше і триваліше ми міркуємо про їх, - це зоряне небо треба мною і моральний закон у мені» (Кант И. Соч. т.4, ч.1.- М. 1965, с.499). У цю майже поетичну форму наділив філософ думка про постійне прагнення людини до пізнання не тільки зовнішнього, навколишнього світу - макрокосмосу, але і до пізнання самого себе, свого духовного світу - мікрокосмосу.

Перші міркування на морально-етичні теми з'явилися у філософських і релігійних навчаннях древнього Сходу більш двох з половиною тисяч років тому. Слова «етика» і «мораль», античного походження і близькі по первісному змісті. Так, «мораль» походить від латинського *moris*, а «етика» - від грецького *ethos*, те й інше в буквальному перекладі означає вдачу, звичай. Сам термін «етика» як синонім навчання про моральність введений у науковий побут давньогрецьким філософом Аристотелем.

У теоретичній формі етика розв'язує ті численні питання, що виникають у житті людей: як варто надходити і поводитися, що є добро і зло, яке призначення людини, у чому складається його борг стосовно інших людей, чи має зміст його буття, що значить жити по совісті, що є щастя і Насамперед варто пам'ятати, що жоден людський учинок не є моральним чи аморальним, аморальної сам по собі, таким він стає в нашій оцінці, в оцінці,

даної відповідно нормам суспільної моралі. Звичайно людина не задумується над тим, чому він дає ту чи іншу оцінку, щось вважає добром, а щось злом. Науковець-етик шукає логічні підстави моральної оцінки. До таких логічних підстав може відноситися загальноприйнятий базис, історична традиція, природна чи соціальна доцільність, думка авторитетного обличчя, історична перспективність і прогресивність і ін.

Задача морального виховання не є безпосередньою задачею етичної науки. Однак, відбиваючи вдачі, що панують у суспільстві, і не просто відбиваючи, а даючи їм обґрунтовану оцінку, етика формує необхідну змістовну базу морального виховання.

Разом з тим, досвід показує, що самі по собі етичні знання ще не роблять людини моральним, відмінник по етиці може і не бути моральною людиною. Можна, приміром, відмінно знати, що старим, дітям і інвалідам варто поступатися місцем у суспільному транспорті і проте ніколи не дотримувати цього правила. Ставлячи задачу виховання морально чистої людини, не можна покладатися на етику як на панацею від усіх лих.

Супротивники такого погляду затверджують, що якщо вдасться перетворити етику в точну, строго доказову, математично ясну науку, то з її допомогою можна буде як двічі два -чотири переконати кожного, що моральне поведження раціональне, доцільно і тому завжди переважніше аморального. Якщо етика доведе людині, що діяти добро корисне і необхідно, він відразу ж стане доброчесним.

Поняття етик і етична людина не менш різні між собою, чим поняття професор і вчений.. Віднесення етики до сфери наукового знання не є безперечним. У всякому разі чимало філософів заперечують цю думку. Один з них знаменитий німецько-французький мислитель Альберт Швейцер. У своїй книзі «Культура й етика» він категорично затверджує, що етика не є наукою, що «немає ніякої наукової етики, є тільки етика мисляча». Свою точку зору Швейцер підтверджує наступними міркуваннями: «Наука як опис об'єктивних фактів, обґрунтування існуючих між ними взаємозв'язків і

узагальнення всієї сукупності накопиченого в такий спосіб матеріалу можлива лише тоді, коли мова йде про ряд повторюваних однорідних чи фактів про один факт у ряді явищ, У даній темі не обійти питання про марксистсько-ленінську етику, що єдина донедавна викладалася в радянських вузах і з'являлася вершиною етичної думки.

От як окреслювалося коло її дослідження в одній з популярних брошур: «Вона, по-перше, досліджує етичні навчання минулого, критикує етичні навчання сучасного капіталізму, вирішує етичні проблеми з позицій марксизму-ленінізму. По-друге, вивчає й оцінює мораль різних класів, розкриває історичну обмеженість, лицемірство і фальш буржуазної моралі у всіх сферах і областях життя - від економічної і політичної до суцього особистих, інтимних відносин людини, обґрунтовує історична перевага комуністичної моралі. По-третє, марксистсько-ленінська етика розкриває сутність і закони розвитку комуністичної моралі, усебічно розробляє питання про її принципи, норми, правила поведінки і моральних якостей борців за соціалізм і комунізм» (Журавков М.Г. Що вивчає етика. - М., 1973, с.3-4).

Уже з цього невеликого уривка ясно, що марксистсько-ленінська етика гранично ідеологізована, перейнята духом класового підходу до явищ моралі, нетерпимістю до будь-яких проявів інакомислення.

Помилково думати, що етика марксизму не містить коштовних у науковому відношенні ідей. Методологічною основою марксистсько-ленінської теорії моралі є діалектичний і історичний матеріалізм. Матеріалізм в етиці означає твердження, що в кінцевому рахунку моральна свідомість визначається соціально-економічними умовами життя людей. коли, отже в наявності матерія, у яку слід внести порядок. Науки про людське бажання і діяння немає і не може бути. Тут може йти мова лише про суб'єктивних і єдиним у своєму роді фактах, взаємозв'язок яких схована в загадковому людському Я» (Швейцер А. Культура й етика. - М., 1973, с. 113-114).

Дійсно, те, що цілком може стати об'єктом художнього пізнання, тобто одиничну і випадкове, науку не цікавить, її увага спрямована на необхідне, закономірне. Однак твердження, що суб'єктивний, духовний світ, «людське Я» є сфера чистої випадковості, загадкової і непізнаної, непідвласний науковому аналізу, не представляється мені цілком переконливим. До того ж, моральність, мораль - це явище не тільки суб'єктивно-особистісне, але і соціальне, суспільне.

Соціалісти-утопісти відмітали саму думку про насильницьке перетворення суспільства, вони призивали до виховання, переконанню і формуванню суспільної думки. Маркс же відкрито призивав до зброї. Він оголосив насильство сповитухою історії, виправдав і спробував освітити авторитетом науки майбутню класову різанину. Різанина відбулася, а от світле майбутнє не удалося, комунізм із примари, що було навис над усією Європою перетворився (принаймні для нинішнього покоління, що познайомилося з ним навіч) у мертвий собаку, що народи прагнуть якнайглибше зарити. Доля всіх примар: з'являтися в потемках і зникати на світанку.

Література:

1. Ангелів С. Марксистська етика як наука. - М., 1973.
2. Алешина Л.О. О вежливости, о такте, о деликатности. — М., 1986.
3. Аронов В.Р. Дизайн и искусство. Сер. «Эстетика». — М, 1984. — №
4. .Безруких ММ. Я и другие. Я или правила поведения для всех. — М., 1991
5. Быстрцкий Е.К. и др. Бытие человека в культуре (опыт онтологического подхода). — К., 1992.
6. Журавков М.Г. Що вивчає етика. - М., 1973.
7. Мораль і етична теорія. Під ред. О.П.Целиковой. - М., 1974.
8. Мур Дж. Принципи етики. - М., 1984.
9. Предмет і система етики. - Москва - Софія, 1973
10. Швейцер А. Культура й етика. - М., 1973.